

Xã hội học người già

VỊ DANH

1. Đối tượng và nội dung

Về đối tượng và nội dung của xã hội học người già (Sociology of Aging), giáo sư Lôi Khiết Quỳnh, nhà Xã hội học nổi tiếng đã cho rằng: vấn đề người già bao gồm hai khía cạnh: Một khía cạnh là vấn đề tuổi già, một khía cạnh nữa là vấn đề ảnh hưởng do việc già hóa tuổi dân số tạo nên đối với nền kinh tế xã hội. Trên thực tế, xã hội học người già là môn khoa học lấy quan điểm và phương pháp xã hội học để nghiên cứu vấn đề người già. Phạm vi và nội dung nghiên cứu của môn khoa học này gồm có:

1. Quá trình già hóa tuổi dân số

Tiêu chuẩn quan trọng nhất của việc già hóa tuổi dân số là tỷ lệ dân số người già trong tổng dân số. Dựa vào tỷ lệ cũ trên thế giới thì, nếu như người già từ 60 tuổi trở lên vượt quá 10% tổng dân số của một quốc gia thì đã đi vào thời kỳ già hóa tuổi. Xã hội học người già dựa vào tiêu chuẩn này để nghiên cứu mức độ già hóa tuổi dân số và những quy luật và đặc trưng phát triển của nó.

2. Mối quan hệ của việc già hóa tuổi dân số và sự phát triển xã hội

Vấn đề này liên quan đến mối quan hệ giữa lao động sản xuất với dân số lao động việc làm, giữa tỷ lệ lao động sản xuất với dân số lao động; liên quan tới sự ảnh hưởng đối với thị trường tiêu dùng; liên quan tới mối quan hệ đối với trách nhiệm về dân số và trách nhiệm đối với việc nuôi dưỡng của xã hội.

3. Già hóa tuổi và vấn đề gia đình

Gia đình của người già chịu ảnh hưởng của sự diễn biến về gia đình của toàn xã hội, nhưng do sự khác nhau về thân phận của nam và nữ, cho nên vấn đề gia đình của người già tuy có những đặc điểm về bản thân như vấn đề người già cô đơn tăng lên, mối quan hệ giữa các thế hệ, mối quan hệ về việc nuôi dưỡng người già của xã hội.

4. Sự đảm bảo xã hội và bảo hiểm xã hội của người già

Chế độ đảm bảo xã hội và bảo hiểm xã hội là sản phẩm của xã hội công nghiệp thời cận đại. Đồng thời nó cũng là chỗ dựa chủ yếu của việc đảm bảo đời sống của người lao động già. Những nghiên cứu có liên quan tới khía cạnh này đã can dự đến các vấn đề như xây dựng sự đảm bảo của xã hội, chế độ bảo hiểm, việc tập trung ngân sách, phạm vi và điều kiện hưởng thụ, việc quản lý ngân sách đối với người già.

5. Việc làm của người già và sự phát triển nhân tài

Xã hội càng phát triển thì tuổi thọ của người già càng tăng lên. Sự tiến bộ về khoa học, kỹ thuật làm cho công việc mà người già có thể đảm nhận được nhiều lên. Do vậy, đã xuất hiện vấn đề việc làm và việc tái trở lại làm việc của người già.

6. Vấn đề giáo dục của người già

Vấn đề giáo dục của người già chẳng những có sự trợ giúp về sự điều chỉnh trong cuộc sống của bản thân người già mà còn có sự trợ giúp của sự phát triển nhịp nhàng trong xã hội và còn phát huy tác dụng của người già trong khoa học kỹ thuật.

7. Việc nuôi dưỡng người già và cơ cấu phục vụ

Nghiên cứu các vấn đề như: việc nuôi dưỡng và cơ chế phục vụ người già, tổ chức quản lý người già.

8. Vấn đề sử dụng thời gian nhàn rỗi của người già và những hoạt động văn hóa giải trí, những hoạt động để giữ gìn sức khỏe.

Các học giả Trung Quốc đã quy những điều nói trên thành 5 vấn đề chính, đó là: người già có nơi nuôi dưỡng; người già có nơi giúp đỡ; người già có nơi học tập; người già có nơi vui chơi và người già có nơi chữa bệnh.

II. Sản xuất và phát triển

Sau đại chiến thế giới lần thứ hai, lĩnh vực nghiên cứu xã hội học người già ở nước Anh, Pháp, Đan Mạch và Mỹ đã bắt đầu hình thành.

Năm 1939, dưới sự giúp đỡ của một nhóm nhà khoa học ở Mỹ, "*Hội nghiên cứu người già ở Mỹ*" được ra đời. Từ lâu, đa số những thành viên của hội này đã là những nhà sinh vật học, nhà y học. Vấn đề nghiên cứu của xã hội học người già mang nhiều tính chất liên ngành. Mãi tới thời kỳ giữa những năm 40, sự chú ý mới bắt đầu chuyển sang khía cạnh xã hội học người già. Xã hội học người già do E.J.Steiglitz (Mỹ), người đầu tiên sử dụng thuật ngữ này vào năm 1943. "*Sự điều hòa xã hội của người già*" - cuốn sách xã hội học người già đầu tiên của nước Mỹ được xuất bản vào năm 1948. Nó được hoàn thành dưới sự chỉ đạo của Emenst W.Burgess, chủ tịch hội ủy viên điều hòa xã hội thuộc hội khoa học xã hội của Mỹ. Năm 1952, ông được bầu làm hội trưởng hội người già (hội người cao tuổi) của Mỹ.

Tháng 12-1950, hiệp hội người già quốc tế triệu tập hội nghị ở Pari. Hội nghị đã nhấn mạnh cần phải nghiên cứu yếu tố kinh tế xã hội đã có ảnh hưởng lớn tới người già. Năm 1950, chính phủ Mỹ đã triệu tập hội nghị có liên quan tới dân số người già. Nghiên cứu người già ở các nước Nhật, Australia cũng đã phát triển mạnh hẳn lên. Đồng thời cũng đã tiến hành rất nhiều cuộc điều tra xã hội, tích cực phục vụ cho những quyết sách của chính phủ. Năm 1957, hiệp hội người già quốc tế đã triệu tập hội nghị lần thứ tư tại Mi - Lan của Ý, nghiên cứu xã hội học người già lại được xác nhận thêm một bước nữa, đồng thời còn có hàng loạt chuyên tác được chào đời, hệ thống khoa học cũng dần dần có xu thế thành thị hơn. Năm 1961, tổng thống Mỹ Kenedy, bị sự thúc giục về nhiều mặt đã triệu tập "*Hội nghị về vấn đề người già*", nghiên cứu chính sách xã hội có liên quan tới người già. Ngày 14.7.1965, "*Luật pháp người già ở Mỹ*" đã chính thức tuyên bố, đẩy mạnh hơn nữa sự phát triển của xã hội học người già ở Liên Hiệp quốc theo quy mô chưa từng có. Trong hội nghị đã đưa ra "*Kế hoạch hành động quốc tế của vấn đề người già*".

Trung Quốc đã đưa ra lịch trình nghị sự về vấn đề người già của mười mấy năm nay. Tháng 4/1982, Ủy ban toàn quốc về vấn đề người già của Trung Quốc đã được thành lập. Tháng 4/1986 hội nghị học thuật người già lần đầu tiên được tiến hành tại Bắc Kinh, tháng 5 năm đó thành lập Hội xã hội học người già Trung Quốc.

III. Những tác phẩm và lý luận nổi tiếng

Những tác phẩm nổi tiếng có liên quan đến xã hội học người già gồm có: *"Ngôi nhà cuối cùng của người già"* của tác giả Tuobin và Li-bo-man-he. *"Người già trong xã hội: Khống chế sự già nua và sự vượt rào"* của tác giả Fu-lans-Ke-fa-Qin. *"Đoàn thể xã hội trong hoạt động của người già"*. Từ góc độ xã hội học đã thảo luận thực chất của sự suy sụp và vấn đề người già. *"Sự thay đổi của người già"* của tác giả E.Cumming và N.E.Herg (1961) đã đưa ra sự phân chia lý luận, tức là sự phân chia tự nhiên của sự phát triển xã hội cần người già, để có lợi cho người già. Bởi vì, người già sau khi chuyển vai trò trở thành áp lực về trách nhiệm tương đối nhẹ, trong lòng cảm thấy càng nhẹ nhàng hơn, thanh thản hơn. *"Lão hóa tuổi trong biến đổi xã hội"* của Z.S.Blau (Aging in a Changing Society), ông đã đưa ra *"Lý luận hoạt động"*. Ông chủ trương người già sau khi nghỉ hưu nên tích cực tham gia vào những hoạt động xã hội mà mình ưa thích, giao thiệp rộng rãi với bạn bè, mở rộng việc vui chơi giải trí nghiệp dư. Amold Rose đã đưa ra *"nhóm văn hóa châu Á"*. Ông còn cho rằng người già là nhóm văn hóa châu Á xã hội có tính đặc thù riêng của nó, giống như dân tộc thiểu số trong xã hội.

Các bài viết hoặc tác phẩm nổi tiếng khác còn phải kể đến: *"Mối quan hệ giữa sự thay đổi chủ đề và kế hoạch phúc lợi của người già trong xã hội học người già"* của Ge-qin-ma-de, nhà xã hội học Pháp; *"Hình thức lão hóa tuổi ... nhân tố quyết định quá trình cá nhân"* của Li-er nước Đức; *"Việc chuẩn bị về hưu là điều kiện thích ứng với đời sống nghỉ hưu"* của Fan-ni-na Liên Xô trước kia; *"Chính phủ và người già của nước Trung Quốc phát triển"* của In-du-na-er; *"Nhận thức của các nước Mỹ Latinh hiện nay về vấn đề lão hóa tuổi"* của Mi-Xun-Ai-Bo-Jia-Da-Qi và *"Sự già yếu và sự dựa dẫm đối với gia đình"* của Jin-ni-er và Ge-xue-Fu ở Australia, v.v...

Nguồn: Tạp chí *"Công tác xã hội Trung Quốc"*.

Tháng 3- 1998, tiếng Trung.

Người dịch: NGUYỄN AN TÂM